

Kunt u zichzelf kort voorstellen? Uw naam, geboortedatum en waar u bent opgegroeid.

Ik ben geboren op 22.09.1933. Mijn naam is Johny Schmit. Ik ben opgegroeid in Friedbusch.

Kunt u uw ouders even voorstellen?

Mijn vader was Néckel uit Friedbusch. Hij is geboren in 1900. Mijn moeder was Héléne Spaus uit Fischbach.

Kunt u ook even uw broers en zussen voorstellen?

Mijn broer is geboren in 1929 en getrouwd met Léonie Nilles uit Consthum. Mijn zus was getrouwd met een heer Colles in Bettembourg.

Hoe oud was u toen de Duitse Wehrmacht Luxemburg binnenviel?

Ik ging naar school in Clervaux, in de eerste klas. Ik weet nog goed dat de Duitsers uit het noorden kwamen met tanks en paarden. Ze wilden Frankrijk binnendringen.

U ging toen naar school. Is er iets veranderd op school?

Mijn leraar toen was meneer Thewes. Toen ik terugkwam, in de 3de klas, was er een Duitse leraar. Omdat meneer Thewes het uniform niet wilde dragen werd hij overgeplaatst naar Duitsland. Als hij de Hitlergroet moest brengen, keek hij altijd naar beneden. Hij zei nooit "Heil Hitler". Daarom werd hij overgeplaatst.

Is uw naam veranderd?

Ja, in Johannes. Mijn broer Pierre werd Peter. Ik weet niet meer of de naam van mijn zus is veranderd.

Had u iets te maken met de Hitlerjugend?

Nee.

Uw broer wel, of niet?

Ja, een beetje.

Kunt u ons vertellen wat hij moest doen in de Hitlerjugend?

Hij moest naar het kasteel in Bourscheid lopen, waar hij dan met de andere jongens gedriild werd.

Hoe was de voedselvoorziening tijdens de oorlog?

Heel goed. We waren boeren en konden slachten wat we nodig hadden. De weegmeester kwam onaangekondigd en ging in de kelder 2 varkens wegen zonder te kijken. Daarna gingen ze in de woonkamer zitten met een schnaps. De weegmeester kreeg altijd genoeg vlees, want dat had hij nodig. Plotseling zei hij dat hij al veel varkens had gewogen, maar nog nooit één met 2 staarten. Hij verraadde mijn vader niet. Hij was een goede Luxemburger.

Op 30 augustus 1942 werd in Luxemburg de dienstplicht ingevoerd. Kunt u zich die dag nog herinneren?

Nee. Ik had alleen gehoord dat de Luxemburgse jongens bij de Wehrmacht moesten, maar dat was alles.

Had u niemand in de familie die betroffen was?

Ja, mijn neef uit Ettelbruck. Hij had ook naar het front gemoeten. Maar hij kwam op de fiets naar Goebelsmühle en had zijn karabijn verstopt in een kachelpijp, die hij op zijn fiets gebonden had. Hij kwam daarna bij ons en mijn vader stuurde hem naar boven naar een kamer. Hij kon daar niet blijven, want als de Duitsers voor de deur stonden, ging hij naar het raam om te kijken. Dus mijn vader zei dat hij niet kon blijven en stuurde hem naar een bunker die ze samen bouwden in een bos. Hij en 2 anderen verborgen zich daar een paar weken, maar werden toen verraden. Daarop verstopte mijn vader hen in een bunker bij de "Dosbaach". Een van hen had zich verwond bij het graven en kreeg een bloedvergiftiging. Wat moesten ze doen? Mijn vader bracht hem naar ons huis en reed op zijn fiets naar Hosingen om naar de dokter te gaan. Hij zei dat de dokter naar ons moest komen, omdat mijn zus ziek was. Toen de dokter kwam, kwam de jongeman te voorschijn. Maar de dokter was niet al te verbaasd, want hij was niet de eerste onderduiker die hij moest behandelen. Hij stuurde mijn vader naar de stal om de koe te melken. De gewonde man moest genoeg melk drinken om te genezen van de bloedvergiftiging. En dat gebeurde! Na 3-4 dagen ging hij met hem terug naar de bunker. Daar kon hij weer helpen met graven enz. Toen ze geen plaatmateriaal hadden voor het dak van de bunker, hebben ze die bij de spoorwegen in Kautenbach opgehaald. Die legden ze dan boven op de bunker, zodat ze een dak boven hun hoofd hadden. In Consthum vonden ze een fornuis, dat ze samen demonteerden en naar de bunker brachten via een dal waar ze de omheining doorknipten. De volgende dag was de boer boos dat zijn omheining kapot was.

Uw vader verborg eerst iemand thuis en daarna in een bunker of in een andere bunker. Kunt u ons vertellen hoe hij de jonge mannen begon te verbergen en hoe ze verder gingen?

Ze kwamen van alle kanten, want het gerucht ging dat hij deserteurs zou verbergen.

Hoeveel mannen waren er in deze bunker op het einde?

17. Dat waren er veel.

Hoe groot was deze bunker? U zei dat er 17 man verborgen zaten.

Die was lang genoeg, maar velen van hen waren overal op patrouille om ervoor te zorgen dat de Duitsers niet te dichtbij kwamen. Maar er is nooit een Duitser gekomen. Mijn vader had een goede plek gevonden. Het was bij een beek waarin de onderduikers het vlees in een gegalvaniseerde pot in de beek zetten om het koel te houden.

Hoe was het mogelijk om de 17 mannen te voeden? Je had veel voedsel nodig.

Mijn moeder bakte drie keer per week brood. Daarvoor moest de oven worden opgestookt, en dan werd het brood er met een broodschep ingeschoven. Als het klaar was, bracht mijn vader het naar de mannen in de bunker. Het was hetzelfde met melk. Hij bracht het altijd naar hen toe. Een keer, op de terugweg, zag hij de Duitsers en verstopte zich achter een rots. De Duitsers liepen op een halve meter afstand langs hem. Een van hen zei: " We gaan nu weg, maar we komen weer terug! Hij moet hier langs komen." Daarmee bedoelden ze mijn vader. Een uur later kwam hij thuis. Mijn moeder wist dit allemaal niet. Ze was bang dat hij door de Gestapo was opgepakt. Een andere keer kwam hij uit de bunker en ontmoette 2 Duitsers uit de Eifel die daar met hun karabijnen stonden. Hij nodigde hen uit om met hem mee naar huis te gaan om hen droge kleren te geven, omdat ze helemaal doorweekt waren. Dat deden ze en bleven een tijdje bij ons. Overdag sliepen ze op de hooizolder. Op een dag zeiden ze dat ze nu zouden vertrekken. Ze gaven ons onze kleren terug en trokken hun uniformen weer aan. En ze waren weg. Maar ze probeerden nog in een bunker onderdak te vinden. Maar mijn vader kon zich dat niet

veroorloven, want je kon niet weten wat hun houding was. Als hij ze had meegenomen, was hij misschien gearresteerd.

U hebt zelf ooit een nacht in de bunker doorgebracht. Waarom?

We wilden de volgende dag naar Bettendorf gaan.

Dus u was in gevaar?

Ja. Ik herinner me dat twee andere jongens ons vergezelden met hun revolvers tot aan Kautenbach. Vandaar reden we naar Bettendorf om ons te verstoppen. Toen het rustiger werd, ging ik met mijn peetvader het veld op om hem te helpen de hooibalen binnen te brengen.

Waarom was u in gevaar? Wat was er gebeurd?

De Gestapo wilde ons oppakken.

Wisten ze dat uw vader mannen verborg?

Ja, precies. Maar het bleef rustig. Er kwamen geen Duitsers meer in de buurt. De jonge mannen lagen 's nachts altijd rond ons huis, want mijn vader en broer brachten de nacht altijd door in de bunker. In de vroege ochtend kwamen ze dan terug om de koeien te melken.

Waarom wisten de Duitsers dat uw vader de mannen verborg?

Dat werd overal gezegd. Degenen uit het zuiden van het land zeiden altijd dat ze naar Friedbusch zouden gaan, daar zou niets gebeuren. Maar mijn vader kon ze niet in huis houden. Dus ging hij met hen naar de bunker.

Dus dit was overal bekend dat uw vader de mannen verborg?

Ja, te veel.

En waar kwam het water vandaan?

Naast de bunker liep een beekje. Het was allemaal goed doordacht. Mijn vader had een goede plek gevonden. Er loopt nog steeds een beekje langs de plek.

Hoe was het gesteld met de hygiëne? Waren de mannen vaak ziek, omdat ze zich niet vaak konden wassen?

Ze konden zich toch wassen in de beek.

En uw vader knipte elke zondag hun haar?

Hij ging elke zondag naar de bunker om hun haar te knippen. Op een keer kwam hij daar en vond mijn neef alleen. Hij was aardappels aan het schillen. Toen hij vroeg waar de anderen waren, antwoordde hij dat ze naar Dirbach waren om te gaan zwemmen. Dus deze idioten gingen zwemmen terwijl er Duitsers in het hotel waren.'s Avonds, nadat hun kleren in de zon gedroogd waren, keerden ze terug naar de bunker. Mijn vader schold hen uit en zei dat als het weer zou gebeuren, ze niets te eten zouden krijgen. Dus vanaf dat moment deden ze het niet meer.

Was er ooit een ernstig gevaarlijke situatie in de bunker?

Ja, gevaar lag altijd op de loer. Daarom hielden ze de wacht rond de bunker en nog veel verder weg. Ze hadden ook een vluchtroute die ze hadden kunnen nemen.

Hadden de mannen in de bunker ook wapens bij zich?

Ja, allemaal. Ze zaten vroeger in de Wehrmacht. Ze hadden ook carbidlampen in de bunker. Dus iemand moest ook carbid leveren. Maar ik weet niet wie het was. Zonder carbid zouden de lampen niet werken. En er was geen elektriciteit.

Wat was er nog meer in de bunker?

Een lange tafel waar ze aan aten.

De bunker werd eerst gegraven en daarna bedekt met plaatstaal. Kunt u beschrijven hoe het er daarna uitzag?

Als je erop stond, kon je bijna niet zien dat het een bunker was. Hij was bedekt met takken, zodat het plaatstaal niet ingedeukt werd en lawaai maakte als je erop stapte. We moesten met de koeien het Lohbos in. De mannen die in de de bunker zaten kwamen toen naar ons toe en namen alles mee wat we in onze rugzakken hadden.

Dus als kind hielp u om voor de mannen te zorgen?

Ja.

Was het meteen duidelijk voor uw vader dat u zou helpen de mannen te verbergen?

Ja. De broer van mijn moeder was opgepakt in Troine. Hij was verraden door een Duitser die bij hem in huis was. Hij zou die over de Belgische grens brengen. Daar werden dagelijks deserteurs naar België gebracht. Hij hielp daarbij. Deze Duitser had hem verraden. Op een ochtend vroeg kwamen ze hem halen en werd hij geëxecuteerd met een guillotine. De volgende dag stond in de krant dat ze het bloed hadden opgevangen voor de gewonde soldaten. Toen stond mijn moeder erop dat mijn vader ophield. Maar hij zei dat hij A had gezegd, dus moest hij ook B zeggen.

Hoe hebt u de bevrijding in september 1944 ervaren? Uw vader vertelde het zeker aan de mannen in de bunker. Kunt u ons daar iets meer over vertellen?

Er valt niet veel te vertellen. Een van hen liep door het dorp en nam de accordeon van een inwoner mee om erop te spelen op weg naar Schlindermanderscheid. Iedereen ging mee naar Schlindermanderscheid, niemand bleef in de bunker. Dat had geen zin meer, ze waren bevrijd.

Ze gingen daar toch naar de kerk?

Ja, mijn moeder had het middageten gekookt. Na het eten gingen ze allemaal naar Schlindermanderscheid. Daar was kermis. Die is nog steeds op 10 september. Daarom wilden ze naar Schlindermanderscheid voor de kerkdienst. Toen kwamen daar twee tanks de weg op, en twee jongens die voor hun huis stonden bliezen op hun hoorns, zodat hun collega's allemaal uit de kerk stormden en zich achter de kerk en in de struiken verstopten. De tanks reden door naar Consthum, Holzthum en toen Rodershausen. Ze hadden dus geluk. Als ze 10 minuten eerder waren gekomen, waren we op weg geweest naar Schlindermanderscheid. De 17 mannen uit de bunker, mijn vader, mijn broer en ik. Omdat we op tijd de bosjes in waren gegaan, hadden ze tenminste niet op ons kunnen schieten.

Hoe heeft u de Slag om de Ardennen ervaren of waar was u toen?

We hoorden de dag ervoor schoten uit Hoscheid. En uit de richting van Consthum vloog een kogel door het hout en de plaatbekleding in onze achterste kamer. Mijn moeder had net de kamer verlaten toen er een knal klonk. Maar we dachten er niets bij. De volgende dag werden we naar de kerkdienst gestuurd, en toen we in Schlindermanderscheid aankwamen, kwam de priester ons tegemoet en

stuurde ons naar huis. Op het kerkhof, zei hij, waren allemaal Duitsers. Dus renden we naar huis en de jachtbommenwerpers vlogen over onze hoofden maar schoten niet. Ze zagen waarschijnlijk dat we kinderen waren. Enkele Amerikaanse tanks kwamen ook, ze hadden vier handgranaten verloren. Toen we ze vonden, stonden we met de buurkinderen om deze granaten heen. Het is moeilijk voor te stellen, wat er had kunnen gebeuren. Als een van ons de veiligheidspin eruit had getrokken, waren we allemaal dood geweest. Toen we thuiskwamen, gooide mijn vader ze onder een bed. Ze lagen daar nog steeds na de Slag om de Ardennen. Geen enkele Duitser had ze aangeraakt. Maar ze hadden allemaal de bedsteden meegenomen naar hun bunkers. Ze hadden een goed leven daar. Ze hadden al onze koeien geslacht. De huiden lagen voor de deur. Ze hadden ook de varkens geslacht. Mijn vader had geprobeerd een strijkijzer tussen de aardappels te verstoppen. Toen is hij later gekomen. Samen zijn we richting Kautenbach gegaan. Dat was de enige manier waarop we nog konden ontsnappen. Van Kautenbach zijn we toen naar Wiltz gegaan.

Dus u en uw familie zijn gevlucht?

We hadden alle inwoners van Friedbusch meegenomen op onze paardenkar. We hadden alles ingeladen, wat we konden. In Kautenbach had één van de mannen uit de bunker iets te eten voor ons klaargemaakt. In Wiltz vonden we onderdak bij de neef van mijn vader. Sommigen van ons vonden onderdak in de brouwerij. De volgende dag zei mijn vader dat we moesten vertrekken. Hij was bang dat we zouden worden doodgeschoten als we werden gepakt. De burgemeester paradeerde door de straten met een bel, om mensen te waarschuwen Wiltz niet te verlaten. Mijn vader zei dat we toch zouden gaan. En dat deden we. De granaten en vliegtuigen vlogen over onze hoofden. Maar we bleven allemaal in leven.

Uw vader had nog iets anders verborgen dan het strijkijzer. Wat was dat? Kunt u ons dit verhaal vertellen?

Ja, een ham. Hij had hem ingepakt en in de mesthoop verstoppt. Later hadden we die hard nodig, want we hadden niets te eten.

Dus die was er nog steeds toen u terugkwam?

Ja. Er was niets mee gebeurd. Toen we een paar dagen thuis waren, keken ze naar Hoscheid. Eerst kon je niets zien door de mist. Ze konden wat rundvee zien in Hoscheid. Ze ving er een en brachten hem naar huis, waar ze het slachtten, zodat we wat te eten hadden. Er was niet veel in die tijd.

Dus toen Luxemburg bevrijd was, ging je terug naar de Ösling?

Ja, een paar dagen later. Ik weet niet meer, wie we vooruit stuurden om te kijken of alles veilig was. Hij kwam terug op zijn fiets en zei dat alles rustig was. Dus kwamen we terug via Pratz en Heiderscheid. De volgende dag gingen we verder via Goebelsmühle en Bourscheid, waar de Amerikanen gelukkig een houten brug hadden gebouwd. Ons paard wilde niet over deze brug, omdat die zo'n vreselijk lawaai maakte. Mijn vader moest het paard met een zweepje vooruit drijven.

Hoe zag uw woonplaats er uit?

De woonkamer was schoon. Ze hadden het fornuis uit de keuken gehaald en daar neergezet. De ramen waren nog intact. Maar de pijpen van het fornuis waren er niet meer. Maar mijn vader vond pijpen in het bos en stookte het fornuis op. Omdat de vorst niet helemaal weg was, barstte het email

Was uw huis zwaar beschadigd?

Ja. Overal granaatinslagen. Hij repareerde het meeste zelf. Toen hoorde hij dat er in Schlindermanderscheid arbeiders waren, waaronder stukadoors, die hij vervolgens vroeg een plafond te bepleisteren. Toen we op zolder kwamen, lagen de twee arbeiders op het bed. Maar hij kon niets zeggen. Toen stonden ze op en begonnen eindelijk te werken. We hadden ook geen elektriciteit meer. De Duitsers hadden alle leidingen tot aan Schlindermanderscheid weggehaald.

Steunden de mensen elkaar bij de wederopbouw?

Niet bij ons. Mijn vader deed alles alleen.

Welke gedachten heeft u als u terugdenkt aan de oorlog vanuit het perspectief van vandaag?

Heel eigenaardig. Het was erg. Oorlog is oorlog. Als je niet deed wat ze zeiden, kreeg je er van langs. Ze zaten vaak bij ons in de woonkamer. Het was altijd erg luidruchtig. En dan kwam er een ander met een typemachine. En dan sloegen ze met hun vuisten op tafel. "Vertel me de waarheid of ik schiet je een kogel door je kop." Ze bedoelden daarmee mijn vader. Maar zover is het nooit gekomen.